
Till Ålands lagting

Utkast 11 januari 2023 - Remiss

Dricksvattenkvalitet

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar ändringar i landskapslagen om allmänna vatten och avloppsverk, blankettlagen om hälsoskydd och landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter för genomförande av nya dricksvattendirektivet.

Lagförslaget bör behandlas så snabbt som möjligt då dricksvattendirektivets genomförandetid går ut den 12 januari 2023.

INNEHÅLL

Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Dricksvattendirektivet.....	3
1.2 Den åländska lagstiftningen.....	4
1.3 Rikets lagstiftning och föreslagna ändringar.....	4
2. Överväganden och förslag	6
3. Lagstiftningsbehörighet.....	6
4. Förslagets verkningar	6
5. Lagförslagets beredning	7
Detaljmotivering	7
1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen.....	7
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk	9
3. Landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter	11
Lagtext	12
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen.....	12
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk	13
L A N D S K A P S L A G om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter	15
Parallelltexter	16

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Dricksvattendirektivet

Rådets direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten antogs 1983 och har ändrats flera gånger. Kommissionen har gjort en utvärdering av direktivet och även om direktivet hade lyckats väl när det gäller målsättningen att förse befolkningen i EU med rent dricksvatten identifierade utredningen vissa problem, bland annat att ändringar behövs i förhållande till andra vattenrelaterade direktiv för att åstadkomma mer samspelta regler inom vattenområdet och en tydligare integrering av dricksvatten som en del i vattnets kretslopp i naturen. Kommissionen lämnade ett förslag till omarbetat direktiv 2018 och i december 2020 publicerades Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten, nedan *dricksvattendirektivet*. Direktivet ska vara genomfört senast den 12 januari 2023.

Ett centralt mål med dricksvattendirektivet är att trygga hushållsvattnets (dricksvattnets) hälsosamma kvalitet med hjälp av riskhantering och kvalitetskrav. Vid riskbedömningen ska hela vattenproduktions- och vattendistributionsystemet från råvattnet till konsumentens vattenkran beaktas. Utöver riskhanteringen innehåller direktivet bestämmelser om kemiska parametrar för hushållsvattnets kvalitet, hygieniska krav på material som kommer i kontakt med hushållsvatten, information till vattenanvändarna om vattnets kvalitet och andra indikatorer som beskriver vattenverkets verksamhet samt säkerställande av tillgången till vatten i synnerhet för sårbara befolkningsgrupper.

Det nya direktivet består därmed av fem huvuddelar; uppdaterade kvalitetsparametrar för dricksvatten, införande av en riskbaserad inriktning i direktivet, ökad transparens, åtgärder för att öka tillgången på dricksvatten samt åtgärder när det gäller material i kontakt med dricksvatten.

Förteckningen över parametrar som kontrolleras i hushållsvattnet har anpassats till den vetenskapliga och tekniska utvecklingen. Vissa parametrar föreslås tas bort för att ersättas av nya som bedöms vara mer relevanta ur risksynpunkt, för andra föreslås justerade parametervärden. Nya parametrar är bland annat perfluorerade föreningar, uran och vissa hormonstörande ämnen.

Vidare har direktivet målsättningen att hantera risker i distributionssystemet för dricksvatten innan det når konsumenten vid kranen. Riskbaserat säkerställande av hushållsvattnets kvalitet är obligatoriskt för den hushållsvattenförsörjning som omfattas av direktivets tillämpningsområde. Den riskbaserade metoden har allmänt konstaterats vara ett effektivt sätt att förebygga störningar med anknytning till kvaliteten på hushållsvattnet. Metoden i direktivet är baserad på WHO:s modell för en vattensäkerhetsplan (Water Safety Plan, WSP) från 2004, enligt vilken faror som hotar kvaliteten på hushållsvatten identifieras, risker med anknytning till dessa bedöms och metoder för hantering av riskerna fastställs för hela vattenproduktionskedjan. I vattenproduktionskedjan ingår kvaliteten på det råvattnet som bereds som hushållsvatten och de faktorer som påverkar kvaliteten, vattenuttaget, behandlingen samt lagringen och distributionen av vatten.

Åtgärderna för ökad transparens syftar till att öka förtroendet för dricksvatten, främja besparingar hos konsumenterna, öka kvaliteten på dricksvattentjänsterna och investeringarna i distributionssystemen. Kunderna ska minst en gång om året, i lämpligaste form och utan att behöva begära det, få information till exempel om priset på vattnet och den volym som förbrukats av hushållen, om kostnadsstrukturen för vattenavgiften inbegripet fasta och rörliga kostnader, om beredning och distribution av vatten samt om åtgärder som vidtagits för att förbättra tillgången till vatten. Vidare ska aktuell

information finnas tillgänglig på nätet angående kvaliteten på vattnet, över-skridanden av kvalitetskraven, konsumenternas sätt att spara vatten, anläggningens effektivitetsprestanda, anläggningens förvaltning och styrning, typer av beredning och desinfektion av vatten som används, läckagenivåer i näten och nödvändiga investeringar. Dessutom ska medlemsstaternas rapportering av dricksvattendata till kommissionen bli mera ändamålsenlig. Dataset ska upprättas om bland annat de åtgärder som vidtagits för att främja tillgången till hushållsvatten, om kontrollresultat för vattenförekomster och vilka åtgärder som ansetts nödvändiga för att identifiera föroreningskällorna, om kontrollresultat för riskbedömningen av fastighetsinstallationer, om åtgärder för att säkerställa att ämnen från byggprodukter som kommer i kontakt med hushållsvatten inte utgör en fara för människors hälsa samt om åtgärder i syfte att informera konsumenterna.

Medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att förbättra tillgången till hushållsvatten och främja dess användning. Direktivet innehåller detaljerade skyldigheter, såsom att identifiera utsatta befolkningsgrupper och inleda kampanjer för att informera om vattnets kvalitet. Infrastrukturutvecklingen ska främjas och utrustning för fri tillgång till vatten på offentliga platser ska upprättas och underhållas både inomhus och utomhus.

Slutligen innehåller direktivet skyldigheter om bedömning av risker i distributionssystemen för dricksvatten och fastighetsinstallationer. I synnerhet bedöms risker förknippade med material och produkter som kommer i kontakt med hushållsvatten. Prioriterade fastigheter för riskbedömning är till exempel sjukhus, vårdinrättningar, byggnader med inkvarteringsmöjlighet och kriminalvårdsanstalter. I lokaler där risken för människors hälsa är som störst ska mängden *Legionella*-bakterier och blyhalterna i hushållsvattnet kontrolleras regelbundet.

1.2 Den åländska lagstiftningen

Den åländska lagstiftningen gällande dricksvatten, eller hushållsvatten som är begreppet i lagstiftningen, utgår idag främst från landskapslagen (2016:84) om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen, nedan *blankettlagen om hälsoskydd*, genom vilken rikets hälsoskyddslag (FFS 763/1994) tillämpas på Åland samt landskapslagen (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk. Ändringarna i hälsoskyddslagen gäller på Åland från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket. Genom landskapsförordningen (2016:88) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om hälsoskydd görs ett antal riksförordningar med anknytning till hushållsvatten tillämpliga på Åland, bl.a. hälsoskyddsförordningen (FFS 1280/1994) och social- och hälsovårdsministeriets förordning om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten (FFS 1352/2015). Därför är genomförandet av det nya dricksvattendirektivet på Åland starkt sammankopplat med rikets genomförande. Bestämmelser som direkt och indirekt berör dricksvatten och genomförandet av dricksvattendirektivet finns även i vattenlag (1996:61) för landskapet Åland och i landskapslag (2008:124) om miljöskydd.

1.3 Rikets lagstiftning och föreslagna ändringar

Hushållsvatten regleras i riket i hälsoskyddslagen och förordningar med stöd av den och i lagen om vattentjänster (FFS 119/2001). Regeringen lämnade den 29 september 2022 en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av hälsoskyddslagen och till lagar som har samband med den (RP 196/2022). I propositionen föreslås att hälsoskyddslagen, lagen om vattentjänster (FFS 119/2001), miljöskyddslagen (FFS 527/2014) och lagen om marknadskontrollen av vissa produkter (FFS 1137/2016) ändras. Lagändringarna träder i kraft den 12 januari 2023 genom FFS 1258/2022.

Stora delar av 5 kapitlet om hushållsvatten ändras. Genom lagändringarna stärks den riskbaserade kontrollen av hushållsvattnets kvalitet genom att riskbedömningen och riskhanteringsmetoderna i fråga om det råvatten som produceras till hushållsvatten, i fråga om leveranskedjan vid de anläggningar som levererar hushållsvatten och i fråga om de faktorer som i byggnaders vatteninstallationer påverkar vattenkvaliteten preciseras. Dessutom preciseras bestämmelserna om den driftskontroll, det vill säga egenkontroll, som grundar sig på riskbedömning och som de anläggningar som levererar hushållsvatten genomför. Vid riskbedömningen av byggnaders vatteninstallationer beaktas i synnerhet riskerna i samband med de nya minimikrav på hygien som fastställs med stöd av hälsoskyddslagen för de material och produkter som kommer i kontakt med hushållsvatten. Bestämmelser införs om skyldighet för ägare av byggnader som används som så kallade prioriterade fastigheter att göra en riskbedömning av sina vatteninstallationer. I bedömningen ska särskilt förekomsten av Legionella-bakterier och halten av bly i vattnet beaktas.

Enligt 3 § i blankettlagen om hälsoskydd ska hänvisningar i rikets hälsoskyddslag till bestämmelser i rikslagstiftningen som hänför sig till ett rättsområde inom landskapets behörighet och som har motsvarighet i landskapslagstiftningen avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Nya hänvisningar införs i rikets hälsoskyddslag och de ska avse följande i landskapslagstiftningen.

Paragraf i rikets hälsoskyddslag	rikslagstiftning	åländsk lagstiftning
16 a § 1 c punkten	5 § 2 mom. 11 punkten och 15 § i livsmedelslagen (FFS 297/2021)	landskapslagen (2007:26) om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen, vilken är under omarbetning
17 b § 4 mom.	lagen om marknadskontrollen av vissa produkter (FFS 1137/2016)	landskapslagen (2017:37) om marknadskontrollen av vissa produkter
17 b § 6 mom.	kemikalielagen (FFS 599/2013)	landskapslagen (1990:32) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier
19 a § 3 mom.	4 § i lagen om vattentjänster (FFS 119/2001)	föreslagna 16 § 1-2 mom. i landskapslagen (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk
19 b §	117c och 166 §§ i marknads- och bygglagen (FFS 132/1999)	65 och 89 §§ i plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland

I lagen om vattentjänster tas in skyldigheter för vattentjänstverken att se till att resultaten av vattentjänstverkets riskbaserade kontroll av råvatten sänds till datasystemet för miljövarsinformation, varifrån uppgifterna kan göras tillgängliga för myndigheterna, så att uppgifterna kan offentliggöras på nätet. Dessutom införs bestämmelser om vattentjänstverkens skyldighet att underrätta myndigheterna om ovanliga förändringar som de upptäckt i de parametrar som kontrolleras i fråga om råvatten. Vattentjänstverken åläggs också skyldighet att utan begäran lämna uppgifter om vattenförbrukningen, vattenpriset och vattenkvaliteten till kunderna. Kunderna ska förmedla dessa uppgifter till slutförbrukarna av hushållsvatten.

Miljöskyddslagens bestämmelser om datasystemet för miljövärdsinformation uppdateras och utvecklas till vissa delar.

En hänvisning till hälsoskyddslagen fogas till paragrafen om tillämpningsområde i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter. Säkerhets- och kemikalieverket är i fortsättningen marknadskontrollmyndighet i fråga om minimikraven på hygien i fråga om produkter som kommer i kontakt med hushållsvatten.

2. Överväganden och förslag

Ändringarna i rikets hälsoskyddslag genomför stora delar av dricksvattendirektivet även på Åland då ändringar i rikets hälsoskyddslag gäller på Åland från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket enligt 1 § i blankettlagen om hälsoskydd. Detaljbestämmelser i riksförordning grundade på rikets hälsoskyddslag förväntas också delvis bli tillämpliga samtidigt som i riket, men åtminstone en ny riksförordning planeras antas i riket om riskhantering.

Rikslagstiftningen som genomför dricksvattendirektivet innehåller flera olika datasystem. Ett centralt är Vati, som är ett centraliserat informationssystem som administreras av Livsmedelsverket och som används av de tillsynsmyndigheter som utövar tillsyn över att hälsoskyddslagen, tobakslagen och livsmedelslagen följs. Det togs i bruk 2019 och ska enligt propositionen utvecklas vidare för ändringarna i hälsoskyddslagen. Ett annat är datasystemet för miljövärdsinformation som regleras i rikets miljöskyddslag. Ytterligare ett är informationssystemet för vattentjänster VEETI, som är kopplat till webbtjänsten vatten.fi. Ett antal dataset med information ska göras tillgängliga för EU:s miljömyndighet och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar enligt artikel 18 i dricksvattendirektivet. Eftersom dataseten ska förmedla information direkt till EU-institutioner och troligen kommer att göras på ett sätt som bestäms av EU bör de åländska uppgifterna förmedlas genom rikets informationssystem.

Landskapsregeringen arbetar med behovet av nya system för insamling av uppgifter och för rapportering till kommissionen. Detta arbete samordnas i så hög grad som möjligt med rikets myndigheter eftersom rapporteringen till kommissionen görs nationellt. Lösningar för rapporteringen samt nya system för vattenleverantörerna att informera sina kunder behöver införlivas i lagstiftningen.

Landskapsregeringen föreslår vissa anpassningsbestämmelser i blankettlagen om hälsoskydd och ett antal tillägsbestämmelser om hushållsvatten i landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk.

För att genomföra dricksvattendirektivets krav på kontroll av de produkter som används i vattenproduktionskedjan och som kommer i kontakt med vatten behöver tillämpningsområdet för landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter kompletteras med blankettlagen om hälsoskydd.

3. Lagstiftningsbehörighet

Enligt 18 § 1, 4, 6, 7, 10, 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen (1991:71) för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen, kommunerna, allmän ordning och säkerhet, byggnads- och planväsendet, natur- och miljövärd och vattenrätt, hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet, till vilka områden dricksvattendirektivet huvudsakligen kan hänföras.

4. Förslagets verkningar

Det nya dricksvattendirektivet ställer högre krav än det gamla direktivet på myndigheter, verksamhetsutövare och fastighetsägare. Den större delen av

sådana bestämmelser finns i ändringen av rikets hälsoskyddslag i FFS 1258/2022. Även detta lagförslag medför vissa nya krav.

Ökningen av kontroller av hushållsvattnets kvalitet och vattenförekomster, utvärdering av resultaten samt riskbedömning höjer kostnaderna och ökar den administrativa bördan för privata och kommunala vattenverk och vattendistributörer. Antalet verksamhetsutövare som påverkas är ca 20. Ökningen av kostanden varierar mellan verksamhetsutövarna främst relaterat till storleken på verksamheten. Upprättandet av omfattande datamängder för rapportering till kommissionen samt kravet på större öppenhet och mera information till kunder och allmänhet ökar också mängden administrativt arbete.

Framtagandet av nya system för insamling och rapportering av data leder till ett ökat resursbehov. Resursbehovet ökar i första hand för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet för hanteringen av uppgifter från verksamhetsutövare. För arbetet med informationssystemet krävs resurser både vid landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Kostnaderna är delvis beroende av hur stor hjälp Åland kan få genom samarbete med rikets informationssystem. Storleken på kostnaderna är mycket svåra att uppskatta då det ännu är oklart hur delar av rikets och även EU:s system kommer att se ut.

Det är i sammanhanget viktigt att beakta att hushållsvattentillgången och -säkerheten är av största vikt för samhället, då bristsituationer, olyckor, vattenburna epidemier och föroreningar kan bli ytterst kostsamma både hälsomässigt och ekonomiskt. Som ö är Åland i en extra utsatt position då det gäller tillgången och kvaliteten på vatten.

5. Lagförslagets beredning

Ärendet har beretts som ett tjänstemannauppdrag vid lagberedningen i samarbete med miljöbyrå vid landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Lagförslaget har skickats på remiss till vattenbolag, kommunerna och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet....

Detaljmotivering

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen

2 § *Förvaltningsuppgifter*. Genom ändringen i rikets hälsoskyddslag genom FFS 1258/2022 införs även närings-, trafik- och miljöcentralerna i lagen. Uppgifterna för centralerna är i första hand att vara mottagare av dokument och att vid behov samarbeta med andra myndigheter. Dessa uppgifter liknar mest på de uppgifter som redan sköts av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet varför myndigheten enligt 2 mom. ska handha de förvaltningsuppgifter som handhas av närings-, trafik- och miljöcentralerna i riket.

5 § *Miljö tillstånd och miljögranskning*. Paragrafen upphävs. Enligt gällande 5 § ska inte 13 § 3 mom. i rikets hälsoskyddslag tillämpas på Åland. Innehållet i 13 § 3 mom. i rikets hälsoskyddslag har ändrats från den 1 januari 2017. Det gällande undantaget för paragrafens 3 moment avsåg en tidigare bestämmelse om att en anmälan inte behövde göras om miljö tillstånd enligt miljöskyddslagen förutsätts för verksamheten. I gällande 13 § 3 mom. i rikets hälsoskyddslag finns bestämmelser om att anmälan ska innehålla uppgifter om verksamhetsutövaren och verksamheten samt uppgifter som behövs för bedömningen av sanitära olägenheter som är förknippade med verksamheten. Vidare innehåller momentet ett förordningsbemyndigande om närmare bestämmelser om anmälan och de utredningar som ska fogas till

den. Förordningsbemyndigandet fanns före den 1 januari 2017 i paragrafens 4 moment. Bestämmelserna i gällande 13 § 3 mom. i rikets hälsoskyddslag behövs som en del i genomförandet av dricksvattendirektivet.

6 § *Undantag om hushållsvatten.* Paragrafens 1 mom. innehåller en teknisk ändring då innehållet i tidigare 3 mom. flyttats till 4 mom. i 18 § i rikets hälsoskyddslag igenom ändringen FFS 1258/2022 och därför ändras 3 mom. till 4 mom.

Dricksvattendirektivet tillåter enligt artikel 9.6 att vattenleverantörer som tillhandahåller mellan 10 kubikmeter och 100 kubikmeter hushållsvatten per dygn i genomsnitt eller försörjer mellan 50 och 500 personer undantas från kravet att utföra riskbedömning och riskhantering avseende försörjningssystemet, under förutsättning att den behöriga myndigheten bedömer att ett sådant undantag inte skulle äventyra kvaliteten på hushållsvattnet. Vid ett sådant undantag ska de undantagna vattenleverantörerna utföra regelbunden övervakning i enlighet med artikel 13. I ändringen i 16 § 5 mom. i rikets hälsoskyddslag genom FFS 1258/2022 införs undantag från tillämpningen av bl.a. 19 a § för anläggningar som levererar hushållsvatten och vars vattenleverans till ett vattendistributionsområde har en volym av i snitt mindre än 10 kubikmeter per dygn eller motsvarande färre än 50 personers behov. I 19 a § regleras riskhanteringsplaner för vattenproduktionskedjan. Landskapsregeringen anser att det är motiverat att använda undantagsmöjligheten så långt som direktivet tillåter. Undantaget tillämpas enligt 2 mom. vad gäller kravet på riskhanteringsplaner, däremot ska även de mindre vattenleverantörer följa kraven i 19 § med de allmänna riskhanteringsprinciperna för vattenproduktionskedjan. Att upprätta en riskhanteringsplan kan vara ett bra sätt att dokumentera arbetet, men kan i vissa fall innebära onödigt stort arbete. Det är ÅMHM som ska bedöma om enskilda vattenleverantörer kan undantas från kravet på riskhanteringsplan. Om ÅMHM bedömer att undantaget skulle äventyra kvaliteten på hushållsvattnet ska inte leverantören av hushållsvatten undantas.

Den åländska miljöskyddslagen innehåller inte någon motsvarande bestämmelse om datasystem som anges i 222 § i rikets miljöskyddslag. Därför ska enligt 3 mom. inte den bestämmelsen i 19 a § i rikets hälsoskyddslag i ändringen genom FFS 1258/2022 tillämpas på Åland. En delvis motsvarighet till rikets datasystem är landskapsregeringens geografiska informationssystem och uppgifter som tagit fram för rapportering enligt olika miljödirektiv.

På Åland används inte heller andra datasystem för ärendehantering och informationssystem som används i riket. Det viktigaste i riket är det ovan nämnda informationssystemet Vati. Ett antal dataset med information ska göras tillgängliga för EU:s miljömyndighet och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar enligt artikel 18 i dricksvattendirektivet. Eftersom dataseten ska förmedla information direkt till EU-institutioner och troligen kommer att göras på ett standardiserat sätt bör de åländska uppgifterna förmedlas genom rikets informationssystem. Dataseten regleras i ändringen genom FFS 1258/2022 av 21 § i rikets hälsoskyddslag. Landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska därför enligt 4 mom. samarbeta med riksmyndigheterna om dessa dataset.

Enligt 49 a § 3 mom. i rikets hälsoskyddslag ändrad genom FFS 1258/2022 ska ett laboratorium elektroniskt sända undersökningsresultaten till det datasystem som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har anvisat. Då det inte används samma datasystem i landskapet får ett laboratorium enligt 5 mom. sända undersökningsresultaten på annat sätt till ansvariga myndigheter.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk

1 §. För att lättare kunna hänvisa till olika storlekar på allmänna vattenverk indelas dessa i 3 mom. i litet, medelstort och stort. Ett litet vattenverk har en vattenanskaffning som är mindre än 10 kubikmeter hushållsvatten per dag eller som betjänar färre än 50 personer. Ett medelstort vattenverk har en vattenanskaffning som är mellan 10 och 10 000 kubikmeter hushållsvatten per dag eller som betjänar mellan 50 och 50 000 personer. Med ett stort vattenverk avses ett vattenverk som har en vattenanskaffning som är minst 10 000 kubikmeter hushållsvatten per dag eller som betjänar minst 50 000 personer.

13a §. I paragrafens 1 mom. bestäms om allmänna vattenverks skyldighet att informera om kvaliteten på hushållsvatten och avgiftssystemet. Det är meningen att informationen inte ska föranleda verket oskäliga extra kostnader.

Paragrafens 2 mom. innehåller bestämmelser om skyldigheten för ett allmänt vattenverk som levererar hushållsvatten att till sina kunder minst en gång per år i samband med faktureringen eller på något annat lättillgängligt sätt lämna information om kvaliteten, priset och förbrukningen gällande hushållsvattnet som anläggningen levererar. Bestämmelserna baserar sig på artikel 17.2 i dricksvattendirektivet.

I 3 mom. finns bestämmelser om att ett allmänt vattenverks kunder ska förmedla den information som avses i 2 mom. till slutförbrukarna av hushållsvatten på det sätt de finner lämpligt. Med slutförbrukare av vatten avses sådana hushåll eller andra slutförbrukare av vatten, till exempel företagare som verkar i en hyreslokal som inte nödvändigtvis har en kundrelation med vattenverket, men som använder det vatten som verket levererar till sina kunder.

Skyldigheten enligt 2 och 3 mom. gäller även för anläggningar som avses i blankettlagen om hälsoskydd som levererar hushållsvatten för användning till en volym av minst 10 kubikmeter per dygn eller motsvarande minst 50 personers behov. Kravet behövs då dricksvattendirektivets tillämpningsområde är vidare än det som är allmänna vattenverk enligt denna lag.

I 5 mom. föreslås ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om kvalitets-, pris-, och förbrukningsinformation avseende hushållsvattnet enligt 2 och 3 mom. samt om lämnandet av denna information.

16 §. Paragrafens 1 mom. innehåller bestämmelser om kontroll av skicket hos vattenanordningarna och mängden läckvatten samt om verkets skyldighet att känna till dels de risker som hänför sig till kvantiteten av eller kvaliteten på råvatten, dels i vilket skick verkets anordningar är. Skyldigheten att hålla sig informerat innebär att det allmänna vattenverket ska vara medvetet om de faktorer som är centrala för både verksamheten och dess konsekvenser. Verkets kontrollskyldigheter ska dimensioneras utifrån skyldigheten att hålla sig informerat. Med vattenverkets anordningar avses alla anordningar och konstruktioner som behövs för verkets verksamhet, såsom vattentäcker, vattenbehandlingsanläggningar, distributionsnätet med cisterner och anordningar för det. Särskild vikt ska fästas vid verkets ledningsnät. Verket ska t.ex. kartlägga de riskfaktorer som anknyter till verkets råvatten i den utsträckning realiseringen av riskerna kan inverka på kvaliteten på eller mängden av det vatten som verket levererar. Vattenverket ska omvandla uppgifterna om ledningsnätets placering till elektronisk form.

Genom 2 mom. genomförs artikel 8.2 c i dricksvattendirektivet, enligt vilken lämplig övervakning av riskbedömningen avseende tillrinningsområden för uttagspunkter ska ske i ytvatten eller grundvatten, eller både och, i tillrinningsområdena för uttagspunkter, eller i råvatten, av relevanta parametrar, ämnen eller förorenande ämnen som valts med stöd av riskhanteringen.

Bestämmelser införs om att ett allmänt vattenverk väljer de parametrar som i fråga om råvatten ska kontrolleras utifrån den riskbaserade metod och den riskhantering i fråga om vattenproduktionskedjan som avses i blankettlagen om hälsoskydd. Enligt proposition 196/2022 om ändring av hälsoskyddslagen ska bestämmelser om riskhantering av vattenproduktionskedjan utfärdas i 19 a § i rikets hälsoskyddslag, och kontrollen av råvatten avses vara en del av anläggningens egenkontroll enligt 2 § i rikets hälsoskyddslag. Med råvatten avses ytvatten, grundvatten, konstgjort vatten, bankinfiltrerat vatten eller havsvatten som används för tillverkning av hushållsvatten, men inte ännu har behandlats. Vattenverket ska även se till att resultaten av den riskbaserade råvattenkontrollen sänds till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet på det sätt myndigheten bestämmer. Det gäller endast de parametrar som med stöd av 19 a § i rikets hälsoskyddslag har identifierats som betydelsefulla med avseende på hushållsvattnets hygieniska kvalitet, och som verket har inkluderat i sin plan för egenkontroll som avses.

Genom 3 *mom.* avses artikel 8.3 i dricksvattendirektivet genomföras, enligt vilken de vattenleverantörer som utför övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter eller i råvatten ska vara skyldiga att informera Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet om trender avseende, och om ovanliga antal eller koncentrationer av, övervakade parametrar, ämnen eller förorenande ämnen.

Paragrafens 4 *mom.* innehåller ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om skyldigheten att hålla sig informerad och kontrollskyldigheten.

16a §. Enligt 1 *mom.* ska Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet vid behov delta i den sammanställning som ett allmänt vattenverk gör om de miljöuppgifter som behövs för sådan riskhantering i fråga om råvatten som avses i blankettlagen om hälsoskydd samt i identifiering av riskhanteringsåtgärder. Bestämmelser om riskhanteringen avseende vattenproduktionskedjan finns i den föreslagna 19 a § i rikets hälsoskyddslag. Även om huvudansvaret för riskhanteringen ligger hos vattenleverantören, dvs. vattenverket, förutsätter dricksvattendirektivet beaktande av sådan information i riskhanteringen som påverkar kvaliteten på råvatten som inte nödvändigtvis är tillgänglig eller känd för vattenverket. Skyldigheten att delta enligt momentet innebär dock inte att ansvaret för riskhanteringen ska övergå från vattenverket till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, eller att myndigheten ska sköta insamlingen av information för verkens räkning, utan endast att myndigheten ska delta i och vid behov bistå med insamling av de uppgifter som behövs för riskhantering samt i identifieringen av riskhanteringsåtgärder.

Paragrafens 2 *mom.* innehåller bestämmelser om att landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska samarbeta med riksmyndigheterna i uppföljningen av genomförandet av dricksvattendirektivet. Enligt propositionen om ändringen av rikets vattentjänstlag avses Finlands miljöcentral svara för sammanställningen av de dataset som förutsätts enligt dricksvattendirektivet inom sin sektor och för det tekniska genomförandet av informationstjänsterna för information på nätet åt vattenanvändare. I 21 § i rikets hälsoskyddslag föreslås bestämmelser om Institutet för hälsa och välfärds helhetsansvar för den rapportering till Europeiska unionens kommission som förutsätts enligt dricksvattendirektivet, dvs. samordningsansvaret för rapporteringen.

Enligt 3 *mom.* är ett medelstort eller stort allmänt vattenverk skyldigt att inlämna de uppgifter landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet behöver för att sammanställa miljöuppgifter och data enligt 1 och 2 *mom.*

16b §. Enligt *1 mom.* ska landskapsregeringen förvalta ett informationssystem för vatten- och avloppstjänster i samarbete med Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Det ska innefatta en portal på webben. Idag finns inte ett enhetligt sådant utan uppgifter finns i landskapsregeringens geografiska informationssystem, i Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets ärendehanteringssystem och i andra former, delvis på papper. På sikt behöver informationssystemet utvecklas för att effektivare kunna hantera den mängd uppgifter som finns om vatten- och avloppstjänster.

Enligt *2 mom.* ska ett medelstort eller stort vattenverk till informationssystemet minst en gång om året lämna uppgifter om priserna på sina vattentjänster och grunderna för fastställande av dem samt de uppgifter som behövs för att beskriva vattentjänsternas effektivitet, kvalitet och lönsamhet. Det gäller också anläggningar som levererar vatten till ett vattenverk.

Närmare bestämmelser om informationssystemet för vattentjänster och de uppgifter som ska lämnas till det får enligt *3 mom.* utfärdas genom landskapsförordning. Det är i första hand för hushållsvatten som sådana bestämmelser behöver utfärdas.

3. Landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter

1 § *Tillämpningsområde.* Lagens tillämpningsområde utökas med landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen. Marknadskontrollen omfattar tillsynen av hygien för de produkter som används i produktionskedjan för hushållsvatten som omfattas av tillämpningsområdet för blankettlagen om hälsoskydd.

4 § *Förvaltningsuppgifter.* Tillsynsmyndighet för marknadskontrollen är Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Eftersom Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet enligt blankettlagen om hälsoskydd är det mest kostnadseffektivt att myndigheten också sköter marknadskontrollen.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lagar antas.

1.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av landskapslagen om tillämpning på Åland av** **hälsoskyddslagen**

I enlighet med lagtingets beslut
upphävs 5 § landskapslagen (2016:84) om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen samt
ändras 2 § 2 mom. och 6 § som följer:

2 §

Förvaltningsuppgifter

Om inget annat följer av denna lag ska på Åland ÅMHM handha de förvaltningsuppgifter som i riket, i enlighet med hälsoskyddslagen, handhas av kommunerna, regionförvaltningsverken och närings-, trafik- och miljöcentralerna. Övriga förvaltningsuppgifter handhas av landskapsregeringen.

6 §

Undantag om hushållsvatten

Bestämmelsen i 18 § 4 mom. i hälsoskyddslagen ska inte tillämpas på Åland.

Undantaget i 16 § 5 mom. i hälsoskyddslagen gällande 19 a § om riskhanteringsplan ska gälla för anläggningar som levererar i snitt mindre än 100 kubikmeter hushållsvatten per dygn eller för färre än 500 personers behov per dygn om ÅMHM bedömer att ett sådant undantag inte skulle äventyra kvaliteten på hushållsvattnet.

Bestämmelsen i 19 a § i hälsoskyddslagen om det datasystem som avses i 222 § i miljöskyddslagen ska inte tillämpas på Åland.

Landskapsregeringen och ÅMHM ska samarbeta med riksmyndigheterna om datasetet enligt 21 § i hälsoskyddslagen.

Med undantag från 49 a § 3 mom. i hälsoskyddslagen kan ett laboratorium sända undersökningsresultaten till myndigheterna på annat sätt än till ett datasystem.

Denna lag träder i kraft den

2.

L A N D S K A P S L A G

om ändring av landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk

I enlighet med lagtingets beslut **fogas** till 1 § landskapslagen (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk ett nytt 3 mom., till lagen en ny 13a §, en ny 16 § i stället för den 16 § som upphävts genom landskapslagen 2021:80 och nya 16a-16b §§ som följer:

1 §

Ett allmänt vattenverk anses som litet om dess vattenanskaffning är mindre än 10 kubikmeter hushållsvatten per dag eller betjänar färre än 50 personer. Ett allmänt vattenverk anses som medelstort om dess vattenanskaffning är mellan 10 och 10 000 kubikmeter hushållsvatten per dag eller betjänar mellan 50 och 50 000 personer. Ett allmänt vattenverk anses som stort om dess vattenanskaffning är minst 10 000 kubikmeter hushållsvatten per dag eller betjänar minst 50 000 personer.

13a §

Ett allmänt vattenverk ska ge tillräcklig information om kvaliteten på det hushållsvatten som det levererar och om grunderna för hur avgifterna för tjänsterna bildas.

Ett allmänt vattenverk som levererar hushållsvatten ska minst en gång om året i samband med fakturan eller annars i lättillgänglig form ge kunderna information om kvaliteten och priset på och förbrukningen av det hushållsvatten som verket levererar.

Ett allmänt vattenverks kunder ska förmedla den information som avses i 2 mom. till slutförbrukarna av hushållsvatten.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. om allmänna vattenverk och kunder gäller också i landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen avsedda anläggningar som levererar hushållsvatten för användning till en volym av minst 10 kubikmeter per dygn eller motsvarande minst 50 personers behov.

Närmare bestämmelser om den information om kvaliteten, priset och konsumtionen i fråga om hushållsvatten som avses i 2 och 3 mom. och om lämnandet och vidareförmedlingen av informationen får utfärdas genom landskapsförordning.

16 §

Ett medelstort och stort allmänt vattenverk ska hålla sig informerat om dels de risker som hänför sig till kvantiteten av eller kvaliteten på det råvatten som det använder, dels i vilket skick verkets anordningar är. I detta syfte ska verket kontrollera kvantiteten av och kvaliteten på det råvatten som det använder och anordningarnas skick. Uppgifterna om ledningsnätets placering ska omvandlas till elektronisk form. Ett stort allmänt vattenverk ska informera Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet om mängden läckvatten i verkets vattenledningsnät, ägarstrukturen och klagomål från konsumenter.

Ett medelstort eller stort allmänt vattenverk ska kontrollera de parametrar utifrån den riskbaserade metod och den riskhantering i fråga om råvatten som avses i landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen. Vattenverket ser till att resultaten av den råvattenkontroll som utförts vid uttagspunkten samt uppgifterna om placeringen av och egenskaperna hos

grundvattentakten sänds till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet på det sätt myndigheten bestämmer.

Ett medelstort eller stort allmänt vattenverk ska, till den del det är ansvarigt för kontroll, underrätta Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet om sådana exceptionella förändringar som upptäckts i de parametrar som kontrolleras i fråga om råvatten och som avses i 2 mom.

Närmare bestämmelser om ett allmänt vattenverks skyldigheter att hålla sig informerat och om kontrollskyldigheten får utfärdas genom landskapsförordning.

16 a §

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet deltar vid behov och om det är ändamålsenligt i sammanställning av de miljöuppgifter som behövs för sådan riskhantering i fråga om råvatten som avses i landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen samt i identifiering av riskhanteringsåtgärder.

Landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska samarbeta med riksmyndigheterna i arbetet med så kallade dataset, som förutsätts i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten. Landskapsregeringen i samarbete med Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet ska svara för det tekniska genomförandet av informationstjänster för tillhandahållande av webbinformation till vattenanvändarna.

Medelstora och stora allmänna vattenverk är skyldiga att inlämna de uppgifter landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet behöver för att sammanställa miljöuppgifter och data enligt 1 och 2 mom.

16 b §

Landskapsregeringen ska i samarbete med Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet förvalta ett informationssystem för vattentjänster.

Medelstora och stora allmänna vattenverk ska till informationssystemet minst en gång om året lämna uppgifter om priserna på sina vattentjänster och grunderna för fastställande av dem samt de uppgifter som behövs för att beskriva vattentjänsternas effektivitet, kvalitet och lönsamhet. Det gäller också anläggningar som levererar vatten till ett vattenverk.

Närmare bestämmelser om informationssystemet för vattentjänster och de uppgifter som ska lämnas till det får utfärdas genom landskapsförordning.

Denna lag träder i kraft den

3.

LANDSKAPSLAG
om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om
marknadskontrollen av vissa produkter

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 4 § 4 mom. landskapslagen (2017:37) om marknadskontrollen av vissa produkter, sådant det lyder i landskapslagarna 202X/XX samt

fogas till 1 § 1 mom., sådant det lyder i landskapslagarna 2017/141, 2019/66, 2021/160, 2022/15, 202X/XX, 202X/XX och 202X/XX, en ny 21 punkt som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag finns bestämmelser om tillsyn och övervakning av om vissa produkter överensstämmer med gällande tillgänglighets- och produktsäkerhetskrav (marknadskontroll). Denna lag är tillämplig på den marknadskontroll som omfattas av tillämpningsområdet för följande lagstiftning, om inte något annat föreskrivs i någon av följande lagar:

 21) Landskapslagen (2016:84) om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen.

4 §

Tillsynsmyndighet

 Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet enligt landskapslagen om tobak och relaterade produkter, landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om begränsning av användning av farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning och landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen samt för produkter som avses i 27b § 1 mom. i landskapslagen om miljöskydd.

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2022-2023